

Список використаних джерел

1. Прокопій Кесарійський. Таємна історія. *Історія Криму від найдавніших часів до кінця XVIII ст.* Київ : «МП Леся», 2007. С. 242–248.
2. Маврикій. Тактика і стратегія. *Історія Криму від найдавніших часів до кінця XVIII ст.* Київ : «МП Леся», 2007. С. 249–253.

КРИЖІК Катерина Сергіївна,
аспірант відділу соціальної психології
Інституту соціології НАН України

ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ РІШЕНЬ ПРО ПОВЕРНЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ВОЄННИХ МІГРАНТІВ

Повномасштабна війна актуалізувала питання української ідентичності не лише в політичному, правовому чи символічному вимірах, а й на рівні індивідуальних життєвих рішень. Одним із таких рішень є повернення українських воєнних мігрантів з-за кордону, яке в наявних дослідженнях здебільшого аналізується крізь призму безпекових, економічних та інституційних чинників [1–3]. Водночас індивідуальні механізми прийняття рішення, пов'язані з переживанням належності, відчуттям дому та узгодженістю життєвого вибору з образом себе, залишаються менш опрацьованими в емпіричному та теоретичному плані.

Для українського випадку це має особливе значення, оскільки рішення про повернення наразі формується в умовах триваючої війни, коли об'єктивні обставини є нестабільними, а уявлення про ідентичність, відповідальність і своє місце в колективному досвіді війни набувають визначальної ролі для повернення. У таких умовах повернення перестає бути виключно реакцією на зовнішні чинники й дедалі більше постає як спосіб відновлення внутрішньої узгодженості між життєвим вибором і уявленням про себе.

Емпіричну основу дослідження становлять 24 глибинні напівструктуровані інтерв'ю з українськими воєнними мігрантами, які реалізували повернення в Україну у 2022–2024 роках. Аналіз інтерв'ю дозволив виокремити п'ять типів рішень про повернення, що відрізняються домінуючими конфігураціями чинників і мотиваційною логікою: індивідуально-психологічний тип; соціально-мережевий тип; тип рішень, пов'язаний з умовами в Україні та відновленням можливостей; тип рішень, зумовлений умовами в країні перебування; а також інституційно-структурний тип.

В індивідуально-психологічному типі рішення про повернення ключову роль відіграє переживання суб'єктивної несумісності між власним «я» та

життям за кордоном. Ця несумісність осмислюється респондентами як порушення узгодженості між способом життя та уявленням про себе, а повернення в таких випадках постає як спосіб відновлення внутрішньої цілісності та керованості власного життя. Як зазначає одна з респонденток, *«Я тут вдома. А там я взагалі вдома не почуваюсь. Мені там все чуже, неблизьке взагалі, ні менталітет, ні темп, ні те, що людям важливо»* (Ж., 25). У подібних наративах відчуття «дому» є складовою образу Я і визначає прийнятність життєвого вибору.

Характерною рисою цього типу є те, що рішення про повернення ухвалюється попри усвідомлення збереження об'єктивних ризиків у країні походження. Респонденти визнають складні побутові та економічні умови, однак саме перебування «вдома» пов'язується з можливістю знову відчувати себе суб'єктом власного життя: *«Я повернулася тоді, коли були відключення. Хоча це було дуже нелогічно, але я відчувала себе дуже натхненною і просто я була щаслива»* (Ж., 21). У цих наративах повернення може виглядати суперечливим з точки зору об'єктивних умов, але раціональним у вимірі ідентичності та психологічного добробуту.

У межах цього типу виокремлюються два аналітичні підтипи – емоційно-афективний та ціннісно-ідентичнісний. В емоційно-афективному варіанті рішення про повернення формується як реакція на тривалий емоційний дискомфорт, відчуття відчуженості та втрату переживання «свого» життя. Навіть за умов матеріальної стабільності та безпеки перебування за кордоном описується як психологічно виснажливе і несумісне з бажаним способом життя. Респонденти говорять про травматичність самого факту життя за кордоном: *«В мене було класне оточення і класні можливості, але я бачила світ ніби в тумані через те, що мені все це було просто травматично жити закордоном»* (Ж., 23).

У ціннісно-ідентичнісному підтипі та сама суб'єктивна несумісність осмислюється через уявлення про належність, відповідальність і роль у колективному досвіді війни. Повернення пов'язується з образом себе як громадянина та з необхідністю узгодити власне життя з ціннісними орієнтирами. Перебування за кордоном описується як морально напружене, оскільки безпека і побутова стабільність не знімають внутрішнього конфлікту, пов'язаного з відчуттям недостатньої залученості: *«В мене всі ці роки було дуже жорстке відчуття того, що я недостатньо роблю щось для України, відчуття провини вижившого»* (Ч., 23 роки). У таких випадках повернення набуває характеру морального рішення і пов'язується з уявленням про участь у спільному майбутньому: *«Я хочу жити в своїй країні, зі своїми людьми... і вкласти свої сили в те, щоб відновити, а потім і розбудувати країну»* (Ж., 21).

Окремо в наративах цього підтипу простежується символічний вимір повернення, пов'язаний з прагненням реалізувати набутий за кордоном досвід саме в українському контексті: *«Я хочу якийсь хороший досвід за кордоном привезти в Україну, робить щось тут»* (Ж., 23). Таким чином, ідентичність

функціонує як внутрішній критерій прийнятності життєвого вибору, а повернення постає як спосіб відновлення узгодженості між особистою біографією та образом себе в умовах війни.

Таким чином, індивідуально-психологічний тип рішень про повернення демонструє, що українська ідентичність функціонує не лише як символічна або декларативна категорія, а як чинник формування рішень про повернення. Рішення в цих випадках формується як відповідь на потребу відновити внутрішню узгодженість між особистою біографією, образом себе та колективним досвідом війни. Отримані результати свідчать про необхідність подальшого аналізу рішень про повернення з урахуванням суб'єктивних вимірів ідентичності, особливо в умовах тривалої невизначеності та війни.

Список використаних джерел

1. Біженці з України: хто вони, скільки їх та як їх повернути? Друга хвиля дослідження. Центр Економічної Стратегії, 2023.
2. UNHCR Lives On Hold: Intentions and Perspectives of Refugees, Refugee Returnees And Internally Displaced People From Ukraine. 2024.
3. Adema J., Aksoy C. G., Giesing Y., Poutvaara P. The Effect of Conflict on Refugees' Return and Integration: Evidence from Ukraine. IZA – Institute of Labor Economics, 2024.

КУЛІШ Наталія Стефанівна,
доцент кафедри філософії, соціально-
гуманітарних наук та фізичного
виховання Хмельницького університету
управління та права
імені Леоніда Юзькова,
кандидат філософських наук

РОЛЬ УКРАЇНЬСЬКОЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ У ЗБЕРЕЖЕННІ РЕЛІГІЙНОЇ, НАЦІОНАЛЬНОЇ, КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНЦІВ В КАНАДІ (НА ПРИКЛАДІ ПРОВІНЦІЇ МАНІТОБА)

Українська Греко-Католицька Церква відіграла одну з ключових ролей у формуванні та збереженні релігійної, національної та культурної ідентичності української діаспори в Канаді. Для перших хвиль українських емігрантів наприкінці XIX – на початку XX століття Церква була не лише релігійною інституцією, але й ключовим осередком соціального життя, моральної підтримки та самоорганізації громади. В умовах розпорошеного поселення, економічної залежності, тиску та дискримінації з боку домінантної англо-